

**ШТА ДОНОСИ
НАЦРТ ЗАКОНА
О ЦИВИЛНОЈ
СЛУЖБИ?**

ВОЈСКА БЕЗ ВОЈНИКА

Према препорукама Савета Европе, последњи рок за усвајање Закона о цивилној служби истиче почетком априла наредне године, дакле, веома брзо. Хоће ли усвајање овог закона затворити многе ионако већ празне касарне и војне наставне центре и може ли се догодити да на основу њега пре времена добијемо Војску без војника, показаће време и упознавање са Нацртом закона о цивилној служби, који је ових дана обелоданила београдска канцеларија Европског бироа за приговор савести.

Снимио Звонко ПЕРГЕ

а недавној конференцији за новинаре београдска канцеларија Европског бироа за приговор савести (ЕБКО Балкан) представила је своје виђење *Закона о цивилној служби* и, с тим циљем, та невладина организација припремила је Нацрт тог документа.

Шта је занимљиво у Нацрту тог за одбрану важног закона и чему се, уколико се тај документ усвоји, могу надати они који намеравају да своју грађанску обавезу и дужност регулишу ван жица војне касарне, али и шта, истовремено, од њега могу очекивати Војска, Министарство одбране, па и друштво у целини?

За почетак, завиримо мало у тај документ.

■ АЛТЕРНАТИВНА СЛУЖБА

Како у Нацрту пише, *цивилна служба* (ЦС) замењује војну обавезу у делу који се односи на служење војног рока и резервни састав, а који се врши у цивилним установама. Под *цивилном установом* документ дефинише установе, јавна предузећа и организације које обављају научну, образовну, васпитну, културну, спортску, социјалну, здравствену, хуманитарну и друге делатности од општег интереса, али и државне органе и аутономне покрајине и локалне самоуправе у Републици Србији. Под *одговорним лицем* сматра се особа у установи у којој се врши цивилна служба и оно треба да контролише рад *цивилног обвезника* (ЦО) у складу са овим законом.

Приговарач савести је, према Нацрту, *војни обвезник* (регрут, лице на одслужењу војног рока и оно које се налази у резервном саставу), а које због верских, моралних, политичких, филозофских или других разлога савести жели да војну обавезу замени ци-

вилном службом. Истовремено, цивилни обвезник је и лице коме је одобрен захтев за вршење ЦС, односно вршење те службе у резервном саставу.

Да би све функционисало као у развијеном свету, Нацрт предвиђа *Комисију за цивилну службу* (Комисија), која би требало да буде у саставу Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику Републике Србије. Основни задатак Комисије је да одлучује о захтеву приговарача савести о цивилној служби, а у оквиру ње би постојао и *Центар за цивилну службу* као административно-стручни орган.

Како је појашњено, приговарачу савести који, због поменутих разлога, жели да војну обавезу замени цивилном службом, то се мора и омогућити у трајању од девет месеци. То значи да је ЦО дужан да ступи у цивилну службу најкасније до краја календарске године у којој пуни 30, односно, у изузетним случајевима, 35 година живота. Обавеза резервног састава ЦС траје до краја календарске године у којој обвезник пуни 55 година живота.

Према том предлогу, цивилни обвезник врши ЦС у установи која се налази у месту његовог пребивалишта, а уколико она не постоји, онда обвезник иде у установу која има седиште најближе месту његовог пребивалишта.

Уз сагласност министра за рад, како се предвиђа, Комисија утврђује, организује и обезбеђује програм опште цивилне обуке за цивилну заштиту у трајању од 15 дана. После опште, следи и посебна обука цивилних обвезника, која је у вези са њиховим друштвено корисним радом. Ту обуку организује установа у којој се врши ЦС, а у зависности је од врсте послова и радних задатака у њој. Другим речима, ЦО током те службе обављаће оне друштвено корисне послове и задатке које му одреди одговорно лице у установи, а у складу са радним временом те установе. У случају када то природа делатности захтева, руководилац установе може цивилном обвезнику да прерасподели радно време у складу са законом.

■ ПЛАТА КАО ЗА ВОЈНИКА

Установа у којој се врши ЦС, пише у предлогу Закона, дужна је да обезбеди лична примања цивилном обвезнику у висини новчаних примања војника који се налази на редовном служењу војног рока. Уз то, установа треба да обезбеди и одговорно лице за контролу рада обвезника у ЦС и оно је дужно да једном месечно обавести Комисију о њиховом раду.

Међутим, одговорно лице има право и да упути захтев Комисији за изрицање мера укора или продужења цивилне службе обвезнику у трајању од 5 до 30 дана у случајевима када, рецимо, обвезник не присуствује курсу цивилне обуке, не испуњава дужности у установи, итд. Предвиђа се и да одговорно лице може упутити захтев Комисији да доноси решење о прекиду цивилне службе, а на основу којег би се обвезник упутио у редовну војну јединицу. Таква мера примењивала би се у случајевима када би цивилни обвезник извршио радњу која је противна разлозима савести због којих је, иначе, упућен у цивилну службу (туца, употреба хладног или ватреног оружја, насилничко понашање, конзумирање алкохола или опојних дрога). Али поводом изречене мере, односно решења о прекиду цивилне службе, обвезник може да изјави жалбу министру за рад која одлаже извршење решења, али се обвезник за то време суспендује и време проведено у том статусу му се не рачуна за време проведено у ЦС. У том случају, министар за рад доноси другостепено решење у року од 15 дана, а против тог решења, уколико жалилац није задовољан, може се покренути управни спор.

Међутим, цивилна служба, предвиђа Нацрт, може престати или бити прекинута одлуком Комисије по службеној дужности или на захтев цивилног обвезника, када је он проглашен, одлуком надлежног органа, трајно или привремено неспособним за ту службу. Прекид службе се предвиђа и у случају када је, услед смрти или тешке болести члана породице, односно због природ-

них непогода или других несрећа, обвезникова породица доведена у тежак положај због његовог одсуства. Прекид ЦС траје до престанка разлога који су до њега довели, а најдуже годину дана, односно шест месеци од прекида службе.

■ ПУТ ДО ЦИВИЛНЕ СЛУЖБЕ

Како Нацрт предвиђа поступак остваривања права на цивилну службу?

Приговарач савести подноси, преко војног одсека код кога се води у евиденцији, *писмени захтев* за цивилну службу ради остваривања тог права. Писмени захтев мора да садржи, осим општих генералија, и разлоге савести због којих приговарач жели да служи ЦС, те предлоге на којим пословима или у којим установама би желео да ради. У захтеву треба навести своје образовање, склоности и опредељења која могу утицати на распоређивање у ЦС. Уз то, треба поднети и доказе о непостојању разлога за изузеће од ЦС, а то су, на пример, како предвиђа Нацрт, случајеви када право на приговор савести не могу остварити лица која поседује дозволу за ношење или држање оружја, која су у последње три године правоснажно осуђивана за кривична дела или прекршаје са елементима насиља, која су у том периоду поднела захтев за држање и ношење оружја и, на крају, лица која се баве продајом и поправком оружја и муниције. Другим речима, ловци или они који су се огрешили о закон својим насилничким понашањем, тешко да ће добити “визу” за цивилну службу.

Али, ко одлучује о томе?

После разматрања писменог захтева Комисија за цивилну службу доноси решење којим одобрава или одбија захтев приговарача савести за ЦС. Ако би се то тако могло назвати, новина у Нацрту је и то да такав писмени захтев може поднети и приговарач савести који се налази на одслужењу редовног војног рока, као и онај у резервном саставу. Важно је напоменути да регрут треба да поднесе писмени захтев у року од осам дана од дана достављања позива за упућивање у војну јединицу.

Приговарач савести који је, међутим, на одслужењу војног рока, такав захтев може поднети посредством надлежног војног старешине, који је дужан да га у року од 48 сати од момента подношења захтева проследи Комисији, која је, опет, дужна да по захтеву одлучује у року од 15 дана од његовог пријема. Изузетно, на предлог приговарача савести Комисија рок може продуд-

МИ И ЕВРОПА

– Дужина трајања алтернативне војне службе у европским земљама је од четири до 24 месеца и цивилно служење је временски или изједначено или чак двоструко дуже од “класичног” начина. Тамо где је то изједначено углавном немају проблема са попуном јединица регрутима или са финансијама, па могу да плате војнике по уговору. Садашњи однос војног и цивилног служења војног рока (6:9 месеци) код нас, према нашим проценама, ипак, мотивише младе да се одреде за цивилну варијанту – каже пуковник Радивој Вукобровић, и објашњава како је то у Европи решено:

– У Бугарској алтернативно служење војног рока траје 24 месеца и за то је задужено њихово Министарство за рад и социјална питања, као и у Чешкој. У Данској је то под надзором МУП-а и цивилна служба тамо траје од четири до 13 месеци, а у Грчкој је то могуће само у неборбеним војним јединицама и траје двоструко дуже, односно од 15 до 18 месеци. У Мађарској алтернативна служба је под надзором Министарства за рад, а у Италији она траје 10 месеци, као и војни рок. У Аустрији цивилна, односно алтернативна служба траје 12, Финској 13, Француској 20, Немачкој 13, Мађарској од 9 до 15, Румунији 24, Словенији 7, Хрватској 15 и Македонији 14 месеци.

Са конференције за новинаре на којој је представљен Нацрт закона о цивилној служби

жити на 30 дана, уколико је подносилац захтева тражио усмено испитивање пред Комисијом.

Дакле, позитивним решењем Комисије одређују се почетак и завршетак цивилне службе обвезника и установа где ће он служити. С друге стране, решење којим се одбија захтев приговарача савести Комисија мора да образложи и наведе разлоге због којих захтев није одобрен. Како се предвиђа, приговарач савести не може бити упућен у установу у којој је у време упућивања био запослен или у којој је радио годину дана пре упућивања на ЦС.

■ ЛИБЕРАЛНА ПРАВА

Цивилни обвезник је, иначе, током службе, дужан да редовно долази у установу, да поступа у складу са општим правилима службе, савесно обавља поверене послове и да се у раду придржава законитих упутства лица овлашћеног за његову контролу. Обвезник има, за време трајања цивилне службе, право на новчану накнаду у висини 2/3 (или целе) војничке плате оних који служе војни рок у јединици и друге накнаде, осим накнаде трошкова за смештај и исхрану. На основу цивилне књижице ЦО има сва права из здравственог осигурања као и запослени у радном односу.

Уз то, ЦО за време службе има право на коришћење редовног, наградног и ванредног одсуства. Нацрт предвиђа да му припада редовно одсуство у трајању од 15, а наградно од пет до 15 дана које му додељује установа за нарочито залагање на послу. Обвезник, међутим, не може бити награђиван одсуством више од два пута за време ЦС, али то је, изгледа, мање важно када се зна да он има право и на ванредни допуст до пет дана у

случају склапања брака, рођења детета, полагања испита или смрти члана уже породице. Одсуства додељује решењем одговорно лице у установи.

Занимљиво је да цивилни обвезник може поднети писани приговор Комисији за цивилну службу ако сматра да се за време службе према њему поступа на дискриминаторски или понижавајући начин.

Нацрт закона регулише и обуку у установи. Наиме, обвезник се обучава по програму за приправника, на начин и по садржају како је то уређено прописима за делатност коју обавља у установи у којој се бави друштвено корисним радом. Међутим, као и у Војсци, за време трајања ЦС обвезнику је забрањено организовање штрајкова и учествовање у њима, те давање било каквих изјава о установи у којој службује.

Нацрт прецизира да обвезник после завршетка ЦС постаје цивилни обвезник резервног састава, када о томе овлашћено лице установе достави писано обавештење Центру за цивилну службу и војном одсеку на чијој је територији лице било регрутовано. Војни одсек тада брише његово име из војне евиденције, а Комисија га преводи у статус цивилног обвезника у резервном саставу.

РАЗМИШЉАЊА О НАЦИОНАЛНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

Професор др Зоран Драгишић са Факултета цивилне одбране у Београду био је члан комисије која је писала Уредбу о цивилном служењу из 2003, али која је ове године битно сужена одредбом да војник који започне служење војног рока више не може да уложи приговор савести, што је у супротности са Уставном повељом СЦГ и Повељом о људским и мањинским правима. Професор Драгишић каже:

– Већ неко време постоји снажна потреба да се доносе Закон о цивилној служби. Уосталом, Закон о одбрани, који је урадило МО и који се налази у процедури, већ наговештава да питање цивилног служења војног рока треба регулисати посебним законом и на другачији начин. Посебан квалитет предложеног модела Закона који је урадио ЕБКО Балкан је у томе што се ЦС у потпуности демилитаризује и што она постаје стварно алтернативна служба за све људе који не желе да служе војни рок са оружјем у руци. Ту се, наравно, појављује низ уставноправних проблема, пре свега оних који се тичу организације државне заједнице и преноса надлежности. Заправо, ми још не знамо да ли Србија и Црна Гора имају заједничку војску или одбрану? Отуда имамо проблем да се данас често, архаично и погрешно, Министарство одбране назива министарством војске или, још горе, војним. У том случају, уколико у СЦГ имамо само заједничку војску, али не и заједничку одбрану, било би сасвим оправдано да

се МО назове министарством војске, па би, у том случају, оно бринуло само о војсци, али не и о свим другим делатностима које припадају одбрамбеном систему. У том смислу, све те друге ствари требало би да буду пренете на ниво држава чланица. Ту се поставља питање начина и организације цивилне заштите. Постоји интенција да се она измести из МО на ниво држава чланица, али то је ствар политичког договора и судбине државне заједнице. Ипак, све су то претходна питања на која се мора наћи одговор и без којих цивилну службу не можемо решити ефикасно, конзистентно и на дужи рок.

– Цивилна служба сигурно није војна служба и њу не треба третирати као начин одслужења војног рока – наставља Драгишић. – Већ давно је установљен стандард да је цивилна служба, пре свега, питање људских права и слобода, а не питање служења војног рока. У размишљању о новом моделу цивилне службе треба уградити питање приговарача савести, јер сматрам да би нека републичка владина агенција, дирекција или неко посебно министарство, а које би се бавило питањем заштите и спасавања, односно ванредним ситуацијама, могло да буде значајан фактор у извршењу цивилне службе. Не да се на њега пренесе цивилна служба, већ да приговарачи савести могу у оквиру тог тела да прођу, рецимо, двомесечну обуку, која је врло важна. Кроз ту обуку људи би се обучили за бројне акције заштите и спа-

Припадник тог резервног састава је тада обвезник цивилне заштите и он учествује у разним облицима цивилне обавезе, првенствено тамо где је био на служби. На тим пословима цивилни резервиста може провести највише 10, односно до 90 дана у календарској години у случају елементарних непогода, ванредног стања или других облика непосредне угрожености.

За време одсуства са посла због вршења ЦС у резервном саставу, обвезник остварује право на накнаду трошкова превоза јавног саобраћаја и права из радног односа попут војног резерviste због војне обавезе. Цивилна обавеза у резервном саставу престаје када обвезник напуни 55 година живота, када је оцењен као неспособан за ту службу или са престанком држављанства СЦГ.

Евиденцију о цивилним обвезницима води Центар за цивилну службу Комисије (којој је посвећено и посебно поглавље у том документу), и Центар обвезницима издаје цивилне књижице. Надзор над применом овог закона обавља Министарство за рад, а

савања, али и за многе службе, као што је болничар, геофониста или различите дужности у цивилној заштити. Тиме би цивилна служба била потпуно у функцији заштите и спасавања, чиме би се елиминисали садашњи приговори у јавности да су приговарачи савести апсолутно бескорисни и да је то само начин да им прође време. Пример људи који су у цивилној служби на факултету на којем предајем је илустративан: они су веома корисни и, као и у другим бројним установама, показују да цела ствар може одлично да функционише. Наравно, противници службе истичу да је она потпуно бескорисна и да служи приговарачима савести само да избегну војну обавезу, да су то лоши људи, непатриоте, да су побегли од војске код маме, тате, бабе... да се тако војска служи телефоном и да, на крају, држава од њих и свега тога нема никакве користи – каже Драгишић и упозорава:

– Међутим, постоји и друга велика заблуда. А то је да цивилна служба слаби националну безбедност. Наводно, одласком великог броја људи у цивилну службу смањује се могућност нашег одговора на актуелне безбедносне ризике и претње, јер немамо довољно регрута. Па се често чује, рецимо, да у неком батаљону или бригади није попуњена формација, да нема довољно војника. Али то није проблем тих младића и регрута, већ организацијско-формацијске структуре! И питање је да ли је нама потребна уопште та бригада? Ако погледамо тенденције у Војсци, па и усвојену *Стратегију одбране*, у којој су безбедносни ризици и претње детаљно и реално дефинисани, видимо да данас на-

како пише у Нацрту, средства за финансирање цивилне службе обезбеђују се из буџета Републике Србије додељена том министарству. Нацртом су предвиђене и новчане казне за цивилног обвезника, али и за одговорно лице у установи када се утврди да је за време трајања цивилне службе према обвезнику поступано на дискриминаторски и понижавајући начин.

■ КО ЋЕ СЛАТИ СИНОВЕ У ВОЈСКУ

Све у свему, Нацрт закона о цивилној служби урађен је према европским стандардима и не може се рећи да није примањив за младе људе, па и њихове родитеље. Када ће ући у скупштинску процедуру тешко је рећи, али већ чињеница и напор да се ова материја коначно регулише у законској форми говори да је ствар озбиљна и да на њу тако треба гледати.

Но, шта о томе кажу аутори Нацрта и одговорни у Министарству одбране, пошто до закључења овог броја, мишљење о томе, упркос нашој званичној писменој молби и више телефонских позива, из Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику нисмо успели да добијемо никакав одговор од државног секретара тог министарства?

Петар Милићевић, председник београдске канцеларије Европског бироа за приговор савести каже да је основна идеја Нацрта тог закона да се надлежности из те области пренесу из МО у цивилно републичко министарство и да се њиме јасно дефинишу права и обавезе приговарача савести те објашњава:

– Уставни основ за овај закон је члан 58 Уставне повеље СЦГ и чланови 7 и 28 Повеље о људским и мањинским правима, који кажу, сходно међународним уговорима и стандардима, да се лице које не жели да иде у војну службу може позвати у алтернативну, сходно закону који ми, нажалост, још увек немамо. Друго, ту су и наше прихваћене државне обавезе које се односе на препоруке скупштине Савета Европе да од дана прије-

шем друштву прете, пре свега, тероризам, организовани криминал, природне и техничко-технолошке катастрофе и могућност оружане побуне, за коју се тачно претпоставља где би могла да букне... Дакле, од војних претњи ми имамо данас само оружану побуну, против које се, као ни против тероризма и криминала, не могу борити регрути! Јер то је посао, пре свега, за високообучене професионалце, за војне и полицијске јединице највиших борбених способности које, на срећу, имамо, као и важне обавештајно-безбедносне агенције за које у свету више није довољно да њихови припадници имају само факултетску диплому, већ се све више траже магистри и доктори наука. И то је оно о чему морамо да размишљамо, и као држава и као народ. Подсетио бих на недавне речи генерала Паскаша, који је на једном међународном скупу рекао да ће се у Војсци све смањивати осим обавештајно-безбедносних служби и специјалних јединица, да су то једини делови Војске и МО у које ће морати да се додатно улаже, и што се тиче опреме, бројног стања, обуке, школовања... Па, ако имамо све то у виду, сасвим је јасно да приговор савести апсолутно не може да ослаби националну безбедност државе! Тим пре што ће се, ако се усвоји овај модел Закона о цивилној служби, са свим својим одликама које предвиђају и обавезну обуку у заштити и спасавању за приговараче савести, и доследним спровођењем тог закона, сигуран сам, ниво националне безбедности не смањити, већ управо – подићи на виши ниво.

ма у Савет, у року од три године, треба усвојити закон о алтернативној војној служби и тај рок истиче почетком априла наредне године. У писању Нацрта закона руководили смо се међународним стандардима, препорукама и резолуцијама Савета Европе, сталног Комитета за људска права Уједињених нација, Закључцима колпенагенске конференције ОЕБС-а из 1991. и другим документима. Дакле, ово је наш предлог закона и, по нама, то би требало да буде финално решење проблема цивилне службе до коначног укидања војне обавезе код нас – каже наш саговорник.

– Разлог за ову нашу законодавну иницијативу је то што и сада установе где одлазе цивилни обвезници имају бројне проблеме. Наиме, у тим установама ни сада не знају до краја како изгледа сам концепт ЦС, нити шта све ти људи тамо могу да раде. Недостатак информација је, дакле, главни проблем, па ни приговарачи савести не знају шта их све чека у тим установама где треба да се баве, пре свега, друштвено корисним радом. На пример, у Смедереву су људи цивилно служили у једној приватној фабрици, што је потпуно супротно овом концепту, па чак и забрањено. Јер у међународним препорукама се каже да је принудни рад строго забрањен! Уз то, препорука је и да однос цивилне и војне службе треба да буде у разумном односу, па се може очекивати да Закон и смањи дужину трајања ЦС која, по европским стандардима, не сме имати казнени или принудни карактер. Зато предложени закон прописује и новчане казне за одговорна лица у установама где се врши ЦС у случају да је приговарач савести дискриминисан или малтретиран – каже Милићевић.

■ ПРАВНИЦИ У ОДБРАНИ ПРАВА

Магистар Дејан Миленковић из Комитета правника за људска права (ЈУКОМ) сматра да је “модел закона који је израдио ЕБКО Балкан позитиван пример како би требало убудуће да изгледа законодавна регулатива цивилне службе” и да је сличан концепт већ примењен у Хрватској и Црној Гори.

– На нама је сада да извршимо легитимни притисак на републичке органе да прихвате да се ЦС спусти на цивилни републички ниво, јер дубоко верујемо да би таквим решењем били

Пуковник
Радивој
Вуцкоровић

задовољни и у Министарству одбране, па чак и Војсци – каже мр Миленковић и прецизира:

– Пре неколико месеци професор Драгишић и ја били смо позвани у радну групу Министарства одбране, која је, такође, радила на Нацрту закона о цивилној служби. Започели смо тада заједнички рад али смо схватили да у старту постоје одређена ограничења. Занимљиво је да ни једно републичко министарство није желело да прихвати обавезу да изради свој нацрт закона о цивилној служби, тако да је ЕБКО Балкан сам кренуо у тај хитан посао јер, сходно нашим обавезама према Савету Европе, ми морамо да усвојимо у Србији до 3. априла 2006. Закон о цивилној служби. Уместо тога, ми смо недавно добили сужење оне Уредбе о ЦС војног рока из 2003. године! То је довело до тога да

ПОЛА-ПОЛА

Према речима Петра Милићевића, а на основу њихових података из априла ове године, у земљи је било око 20.000 приговарача савести и око 9.000 њих на чекању. Што се тиче четири војна округа (Београд, Нови Сад, Ниш и Подгорица), заступљеност приговарача савести је уједначена, па то, све заједно, износи више од 30 одсто свих регрута у земљи. Према његовим предвиђањима, тај проценат приговарача савести, у односу на укупан број регрута, највише би могао да иде од 40 до 50 одсто, и треба очекивати да ће се тај тренд ту и зауставити.

многе установе данас одбијају да приме цивилне регруте, јер нису обезбедиле средства за њихове војничке плате. Друга лоша измена и допуна нове Уредбе, а која се односи на војнике који су већ на одслужењу војног рока, елиминира њихово право, током прва два месеца војниковања, на приговор савести, што је корак уназад и кршење њиховог права. Јер, према европским стандардима, свако има право да уложи приговор савести, сваки војни обвезник, па и они који су на одслужењу војног рока или у резерви!

■ ШТА КАЖУ У МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ

У Министарству одбране, у Сектору за људске ресурсе, начелник Управе за обавезе одбране пуковник Радивој Вукобродовић такође сматра да се ова проблематика мора решити законом како би се недоумице и проблеми с тим у вези превазишли. Наиме, и "официјелна" верзија закона о цивилној служби, која је рађена у МО протеклих месеци, каже пуковник, не разликује се много од оних предлога две невладине организације, мада, како наглашава госпођа Мира Лондровић, самостални референт за војну обавезу те управе, њихов предлог закона није предвидео измештање цивилне службе из МО у неко цивилно министарство.

– Недавне измене Уредбе о вршењу војне обавезе заиста су у супротности са Уставном повељом СЦГ и са Повељом о људским и мањинским правима (члан 28), јер оне гарантују приговор савести свим војним обвезницима, а то је и регрут, и војник, и лице у резервном саставу – каже госпођа Лондровић, и објашњава:

– Што се Нацрта закона невладине организације тиче, ми прихватамо ту иницијативу и предлажемо наставак заједничке, иначе добре сарадње како би се изнашла најбоља решења када је реч о ЦС. Иначе, у МО смо интензивирали контролу услова како се спроводи ЦС у пракси и, тим поводом, обишли смо недавно Ниш, Зрењанин, Крагујевац и Београд. На терену смо видели да има добрих решења, али и злоупотреба, јер се неки директори и одговорна лица понашају супротно Уредби. Зато и ми мислимо да би нови закон требало да дефинише права и обавеза одговорних лица у установама и могућност њихове контроле, која мора бити у законским оквирима, али и приговарача савести.

Пуковник Вукобродовић потврђује да поводом ЦС војног рока Министарство сарађује врло добро са неколико невладиних организација. Од октобра 2003. године Уредбом о томе је, за разлику од Закона о војсци, регулисано да приговарачи савести војни рок могу служити и цивилно, дакле, ван војних јединица и услова, али је та нова ситуација поставила и многа питања која до сада нису законски регулисана.

– Услов је био и остао да приговарачи савести одлазе у социјално-хуманитарне установе које се финансирају из буџета и да се они тамо не изабљују, већ да се баве искључиво друштвено корисним радом. И то није спорно. Међутим, гледано са практичне стране, изјашњавање самих војника током служења војног рока да су приговарачи савести, а што се сада предлаже, могло би довести до прахњења наших јединица. То не одговара ни Војсци, ни друштву, јер како у таквим условима одржати захте-

Мира Лондровић

ЛИСТА ЧЕКАЊА

До 15. октобра ове године, према званичним подацима из МО, на цивилном служењу војног рока налази се 10.351 регрут, а 8.391 обвезник чека да на тај начин "одужи дуг држави". Од децембра 2003. на цивилан начин војну обавезу је регулисало укупно 6.082 војна обвезника. У односу на укупан број стасалих момака за војску, то је, у зависности од партије, између 25 и 35 одсто регрута – каже госпођа Мира Лондровић из МО.

вани ниво борбене готовости? Наравно, у свему томе има и она друга, људска страна, а односи се на честе злоупотребе приговора савести, што је посебна прича. Међутим, пошто је сада у надлежности ове управе у МО и спање људи на цивилно служење војног рока, ми смо брзо схватили да је то, заиста, област која нас врло оптерећује и да она, објективно гледано, више припада цивилном сектору. Уосталом, проучавајући ту област закључили смо да је у Европи то баш тако и решено и да је цивилна служба заиста у надлежности цивилних органа, односно министарстава, најчешће за рад и социјалну политику – напомиње пуковник Вукобродовић.

Било како било, времена се муњевито мењају. Некадашња максима *Радо Србин иде у војнике* сада још брже бледи. Млади, притиснути обавезама сопственог образовања и egzистенцијалног опстанка, под условом да још нису побегли у иностранство, све више доживљавају Војску као нужду, а не као своју обавезу, па и право. Процес цивилне и демократске контроле Војске, уз пад њеног угледа у јавности, у садејству са реформским курсом државе и покушајима да се приближимо европским интеграцијама, сасвим извесно, заједно намећу нова "правила игре" и у овој области, која је доскора била ван сваке дискусије. Ситуација да се сада младима нуди озбиљна и примамљива алтернатива ономе што је био доскора "апсолутни монопол државе", свакако, има и своју лепу и ону другу, лошију страну. Хоћемо ли, као нација и друштво, имати снаге да се и у тој "неограниченој слободи" ипак не изгубимо у лавиринтима европских либералних закона, али и сопствених генијалних "открића" да ствар доведемо до своје супротности или потпуне негације, па и апсурда, односно да добре идеје у пракси потпуно дезавуишемо само нама својственим "хватањем кривина" и бројним злоупотребима закона, ма колико они некад били добри – показаће време.

Тек, касарне су, као и сама Војна академија, све празније. Не говори ли то, можда, да ћемо, попут оног несрећног самоуправљања, ускоро имати, такође, једини на свету, још једну реалну, потпуно нашу утопију, оно што ће се звати *Војска без војске*. ■

Душан МАРИНОВИЋ
Снимимо Даримир БАНДА